Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ Inuluĭ Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inuluĭ Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulŭ insertiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

(NUMĔRŬ DE DUMINECĂ 12)

„Gazeta" ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ:
a administrațiune, piața mare, Têrgulu Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și insertiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 64.—Anulŭ LVI. Brașovŭ, Duminecă, 21 Martie (2 Aprilie) 1893.

Nou abonamentŭ la GAZETA TRANSILVANIEI

Cu 1 Aprilie 1893 st. v.

se deschide nou abonamentŭ, la care invitămŭ pe toțĭ amiciĭ și sprijinitoriĭ foiei nóstre.

Prețulŭ abonamentuluĭ:

Pentru Austro-Ungaria:

pe unŭ anŭ . . . . 12 fl.
pe șése lunĭ . . . . 6 fl.
pe treĭ lunĭ . . . . 3 fl.

Pentru România și străinătate:

pe unŭ anŭ . . . . . 40 francĭ
pe șése lunĭ . . . . . 20 „
pe treĭ lunĭ . . . . . 10 „

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria:

pe unŭ anŭ . . . . 2 fl.
pe șése lunĭ . . . . 1 fl.

Pentru România și străinătate:

pe unŭ anŭ . . . . 8 francĭ
pe șése lunĭ . . . . 4 „

Abonarea se póte face mai ușorŭ prin **mandate postale.**

Administrațiunea
„Gazetei Transilvaniei".

Statulŭ și naționalitățile.

Brașovŭ, 20 Martie v.

Adese-orĭ, vĕḑêndŭ cum cugetă și cum vorbescŭ Ungurii dela putere despre îndreptățirea nóstră, a Românilorŭ, în statulŭ acesta, trebue sĕ ni-se pară că aicĭ, pe vechiulŭ nostru pămêntŭ, amŭ fi nisce veneticĭ străinĭ, carĭ au tăbărîtŭ numai erĭ alaltăerĭ peste plaiurile Ardélului și ale Țĕrii ungurescĭ.

Cu mirare cetimŭ aḑĭ într'o fóiă de frunte a ocârmuirei ungurescĭ, că statulŭ unguresců ar fi *mărinimosŭ* și *generosŭ* față cu Românii și preste totŭ față cu naționalitățile, căcĭ în afacerea regulării salarielorŭ învĕțătorilorŭ, elŭ le pune la disposiția *visteria sa*, pentru-ca sĕ fiă în stare de-a oferi dascălilorŭ din *școlele lorŭ* o esistență mai bună.

Dér fiind-că suntŭ învĕțațĭ ca atuncĭ când dau cu-o mână sĕ ia cu două ocârmuitorii noștri ḑicŭ, că décă „statulŭ" va mări *din mijlócele sale* léfa învĕțătorilorŭ cu $^1/_6$ parte, elŭ póte cere în schimbŭ, celŭ puținŭ, ca sĕ esercitese prin guvernulŭ sĕu o influință anumită legală asupra ocupării posturilorŭ învĕțătorescĭ, la a cărora dotare contribue și elŭ, adecă statulŭ.

Se nasce acuma mai întâiu întrebarea, cine e statulŭ? Este statulŭ unŭ factorŭ deosebitŭ de popórele sale, care sĕ se pótă arĕta aci generosŭ, aci dușmănosŭ față cu ele?

Alŭ doilea trebue sĕ întrebămŭ: Are „statulŭ" numai drepturĭ orĭ și îndatorirĭ și décă ne aruncă cu „generositate" câteva sfărmiturĭ, ce ne cere în schimbŭ?

La aceste întrebărĭ voimŭ sĕ rĕspundemŭ aḑĭ.

Noi când ḑicemŭ „statŭ", nu înțelegemŭ numai stăpânirea ungurescă și partida ei, ci avemŭ în vedere tóte elementele, din carĭ se compune și carĭ îlŭ alcătuescŭ. Nicĭ Maghiarii nu potŭ fi și nu potŭ înfățișa statulŭ, singurĭ, ci numai dimpreună cu Românii, Slavii, Germanii și cu celelalte naționalitățĭ, carĭ trăiescŭ pe teritoriulŭ lui.

Statulŭ nu póte fi pusŭ față în față cu naționalitățile, căcĭ și aceste facŭ parte întregitóre din statŭ. De aceea aicĭ nu este cu putință a vorbi de-o „visteriă a statului" și de „mijlóce ale statului", carĭ sĕ nu fiă tot-odată și ale popórelorŭ, ce îlŭ alcătuescŭ.

De aicĭ urméză că statulŭ, după firea și chiămarea lui, trebue sĕ îmbrățișeze cu aceeașĭ căldură tóte popórele sale, și nu merge ca sĕ s'arete după placŭ cătră unele din ele mărinimosŭ, cătră altele dușmănosŭ, nu merge ca pentru unii sĕ fiă mumă pentru alții ciumă.

Temelia statului trebue sĕ fiă dreptatea cătră tóte mădularele lui, și în mĕsura în care aceste aducŭ jertfe pentru susținerea lui, e datorŭ și statulŭ sĕ le ocrotéscă, sĕ le scutéscă și sĕ le sprijinéscă.

Dér nu póte statulŭ ocroti, scuti și sprijini popórele și pe cetățenii sĕi, decâtŭ numai dându-le posibilitatea de a se desvolta și cultiva liberŭ așa cum cerŭ interesele lorŭ de viĕță. Cu alte cuvinte, dreptate nu póte fi în statŭ fără libertate și egală îndreptățire.

Décă prin urmare statulŭ cheltuesce din visteria lui pentru înaintarea în cultură a Maghiarilorŭ, trebue sĕ cheltuéscă în aceeașĭ mĕsură și pentru cultura națională a Românilorŭ, Slovacilorŭ ș. a. Nu este dér „mărinimiă" ci este o datoriă a statului de a se îngriji și de binele și de înaintarea școlelorŭ române, slovace etc.

La noi însĕ statului i se dă altŭ înțelesŭ. Elŭ nu representă interesele tuturorŭ popórelorŭ sale, ci numai și numai interesele de rassă și de stăpânire ale elementului maghiarŭ.

Cea mai viuă dovadă este modulŭ cum se pórtă stăpânirea ungurescă față cu școlele naționalitățilorŭ.

Acestorŭ școle li s'au datŭ, chiar de cătră legiuitorii ungurĭ dela 1868, menirea de a înainta, sub scutulŭ autonomiei bisericescĭ, cultura națiunilorŭ nemaghiare în limba lorŭ maternă.

E invederatŭ, că totŭ ce împiedecă acéstă desvoltare este în potriva intereselorŭ de viață ale popórelorŭ nemaghiare, pe carĭ statulŭ e datorŭ sĕ le scutéscă în totŭ chipulŭ.

Ce se întêmplă acuma?

Sub cuvêntŭ, că statulŭ trebue sĕ fiă maghiarŭ și că n'are de a îngriji, decâtŭ numai de lățirea limbei și a culturei maghiare, stăpânirea și legiuitorii de aḑĭ se încércă sĕ schimbe menirea firéscă a școlelorŭ naționalitățilorŭ, și le punŭ totŭ mai marĭ piedecĭ în calea desvoltării lorŭ.

Statulŭ suntemŭ noi! ḑicŭ cei dela putere și prin urmare și visteria statului are sĕ servéscă numai intereselorŭ nóstre. Dér étă, noi ne arĕtămŭ generoșĭ și vremŭ sĕ îmbunătățimŭ salariele dascălilorŭ confesionalĭ nemaghiarĭ, vĕ dămŭ dér 1/6 parte din dotația învĕțătorilorŭ, însĕ numai cu condiția ca sĕ avemŭ și noi amestecŭ în școlele vóstre.

Ne dau dér câteva sfărmiturĭ ca din grațiă, și ne iau în schimbŭ dreptulŭ nostru de dispunere asupra școlelorŭ, ne iau libertatea desvoltării nóstre, fără de care învĕțămêntulŭ nostru nu'șĭ póte împlini chiămarea sa.

Și cu ce dreptŭ?

Nu facemŭ și noi parte din statŭ? Nu contribuimŭ și noi la visteria statului? Cu ce dreptŭ pretindŭ guvernanții, că contribuirea statului la îmbunătățirea lefilorŭ învĕțătorescĭ este o grațiă a lorŭ față cu națiunile nemaghiare? Cu ce dreptŭ vorŭ sĕ le impună condițiunĭ în schimbulŭ ajutórelorŭ, ce le dau din visteria comună a statului, condițiunĭ, carĭ calcă în piciόre chiar și dispositiile legilorŭ dela 1868?

Cu dreptulŭ celui mai tare cu dreptulŭ forței brutale.

Décă este așa, atuncĭ națiunile nemaghiare suntŭ chiar datóre a opune acestei forțe brutale opositia cea mai hotărîtă, în numele libertății și a dreptului neînstrăinabilŭ alŭ popórelorŭ, în numele

---

FOILETONULŬ „GAZ TRANS."

Valórea reală a omului.

Nu va strica, décă voiu aduce câteva esemple, de unde mai lămuritŭ sĕ se véḑă valórea reală a omului.

Pavelŭ e unŭ băiatŭ bunŭ, sîrguinciosŭ, frumușelŭ, își urméză studiile punctuosŭ, dér sĕracŭ fiind și modestŭ totodată, nu valoréză câtŭ Petru, care-i îmbrăcatŭ frumosŭ, după moda cea mai nouă și — în locŭ de școlă — cercetéză teatrele, concertele, balurile. Cu deosebire lumea secsului frumosŭ are ochĭ numai pentru Petru, ér Pavelŭ rĕmâne în umbră.

Trecŭ anĭ la mijlocŭ. Pavelŭ se face omŭ. Prin diligință și cruțare ajunge la stare, în timpŭ ce Petru își papă avutulŭ și cu elŭ valórea lui proprià. Toțĭ privescŭ spre Pavelŭ, căcĭ e avutŭ, și prea puținŭ din alte cause. Pe Petru toțĭ îlŭ ocolescŭ, îlŭ desprețuescŭ. Și de ce? Dóră n'ar sci și n'ar voi și acum sĕ facă voiă bună? Ba da, dér nu mai póte, nu are cu ce.

In Cremenea suntŭ doi vecinĭ, Petru și Pavelŭ. Petru avutŭ, dér guralivŭ și proștŭ, ca gardulŭ. Și totușĭ e băgatŭ în sémă, e vĕḑutŭ bine în tóte loculŭ. Are avere, are votŭ, are încredere. Pavelŭ e unŭ omŭ istețŭ, lucrătorŭ, cumpĕtatŭ, dér născutŭ în zodiă nenorocósă, în ceasŭ rĕu. Orĭ câtŭ lucră, nu i-se adaugă două cu două; orĭ ce face nu merge înainte; orĭ ce ḑice, nu-i bine ḑisŭ.

Nastasia, nevasta lui Petru, are doi copii rĕi, rĕsfățațĭ, neascultătorĭ. Celŭ mai mare din ei, Petriță, se ridică holteișŭ, dér nu rĕmâne o vie necălcată de elŭ, nu rĕmâne unŭ pomŭ nesburătăcitŭ de elŭ, nu-i pe hotarŭ o otavă ne păscută de boii lui. Dér vecinii se temŭ sĕ-lŭ înfrunte, că n'ar voi sĕ se facă de scârbă cu bocotanulŭ Petru, cu tatălŭ ștrengarului Petriță.

Odată cade Petriță dintr'unŭ mĕrŭ din grădina bisericei, cade și-șĭ frânge o cóstă, bolesce, tușesce unŭ anŭ de ḑile și în urmă — móre. Satulŭ se adună la priveghiu, apoi la înmormêntare și pomană. Lelea Nastasia îlŭ bocesce, îșĭ frânge mânile, stă sĕ se prăpădéscă de părere de rĕu. Muerile din satŭ plângŭ împreună cu ea. Tóte o căescŭ, tóte o compătimescŭ, tóte au câte-o vorbă bună de mângâiere pentru ea, tóte o încredințéză, că Petriță e în raiu, între îngerii Domnului, că vai ce sufletŭ bunŭ a fostŭ.

Lelea Nastasia merge la cimiterŭ, se pune pe mormêntulŭ lui Petriță și-lŭ cântă, și-lŭ bocese:

Strutulŭ meu, bujorulŭ meu,
Cum te-a luatŭ Dumneḑeu
Dela sufletulŭ meu!

Și vecinele o vĕdŭ, și îngenunche și ele la mormêntulŭ lui Petriță, și plângŭ și se dăolescŭ și ele, de mila lelei Nastasia, a bocotanei satului, numai vorbe bune de mângâiere au pentru ea, că e bogată.

— Safta sermanului Pavelŭ are cincĭ copii, ca cincĭ ulcele. Ii ține cu lucrulŭ mânilorŭ ei și cu cruntele sudorĭ ale lui Pavelŭ. Când suntŭ în stare de a purta bâticuța după ei și trăistuța cu merindea de a umĕru, îi dă unulŭ câte unulŭ la slujitŭ; unulŭ merge la viţeii lui Petru, altulŭ la purceii lui Nechita, altulŭ la gâscele preutesei și Safta rĕmâne numai cu cei doi mai micĭ acasă. Mulțămesce lui Dumneḑeu, că pe cei treĭ mai mărișorĭ i-a pututŭ sburătăci, i-a scosŭ de-asupra nĕcasului de-șĭ câștigă înșĭ-șĭ pânea și hăinicelele.

Vine o bólă proclеtă în satŭ, grumazarea, și secĕră copiĭ de-a valma. Morŭ și cei doi copii mai micĭ ai Saftei lui Pavelŭ. Biata Saftă se vaietă, se sbuciumă, îșĭ frânge mânile, stă sĕ móră împreună cu micuții ei. Muerile din satŭ o vĕdŭ, o audŭ, dér nu plângŭ împreună cu ea, nicĭ una nu află